

ЛАГНО Валерій Тимофійович,
канд. наук держ. упр., докторант ДонДУУ

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЄВРОРЕГІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

Розглядаються цілі, принципи, завдання формування транскордонної єврорегіональної інноваційної системи. Аналізуються механізми державного управління розвитком єврорегіональної інноваційної системи.

Ключові слова: єврорегіональна інноваційна система, транскордонні кластери, державне управління.

Лагно В. Т. Государственное управление развитием еврорегиональной инновационной системы

В статье рассмотрены цели, принципы, задачи формирования трансграничной еврорегиональной инновационной системы.

Ключевые слова: еврорегиональная инновационная система, трансграничные кластеры, государственное управление.

Lagno V. T. Public administration by the euro-regional innovation system development

The objectives, principles, tasks of the cross euro-regional innovation system forming are considered. Mechanisms of public administration by the euro-regional innovation system development are analyzed.

Key words: Euro-regional innovation system, cross-border clusters, public administration.

Постановка проблеми. Початок ХХІ ст. характеризується соціально-гуманітарними трансформаціями, що визначають параметри глобального соціального порядку сучасного світу й обумовлені тими технологічними

зрушеннями, які почалися три десятиліття тому. Ключова роль технологічного фактора в процесі економічного зростання більшості країн світу реалізується на сучасному етапі через систему державних технологічних пріоритетів, що виступають рушійною силою прогресивних технологічних структурних зрушень в економіці. Частка технологічних інновацій в обсязі ВВП розвинутих країн становить від 70 до 90 %. У той самий час сфера впливу наукомістких технологій обмежується не тільки економічною системою, зокрема такими її важливими характеристиками, як ВВП, обсяги промислового виробництва, зайнятість, продуктивність праці персоналу і технологічного устаткування, але й суспільним ладом, оскільки суспільство формується під впливом технологічних змін і одночасно регулює напрям їх розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми технологічних відносин на різних етапах розвитку суспільства було розглянуто в працях таких учених, як: А. Флерова, Г. Клейнер, Г. Трофимов, В. Костюк, Н. Кондратьєв, Б. Безручко, І. Пилипенко, О. Гвоздєва, Л. Марков, Т. Штерцер та ін.

Мета статті – визначення теоретичних та практичних зasad формування транкордонної єврорегіональної інноваційної системи.

Виклад основного матеріалу. У структурі транкордонної єврорегіональної інноваційної системи (ТЄРІС) можуть бути виділені два основних блоки: створення і поширення знань; упровадження і використання знань (рисунок).

Структура транскордонної єврорегіональної наноінноваційної системи (ТЕРНІС)

Підсистема впровадження знань значною мірою складається із приватних організацій, у тому числі малих підприємств, для яких основним мотивом інноваційної діяльності є підвищення конкурентоспроможності та одержання додаткового прибутку. Фірми взаємодіють з іншими агентами за допомогою вертикальних і горизонтальних зв'язків. Вертикальні зв'язки охоплюють взаємодію між фірмою, контрагентами й споживачами. Горизонтальні зв'язки охоплюють взаємодію фірми з конкурентами й партнерами з господарської діяльності.

Підсистема створення знань в основному представлена некомерційними організаціями, такими як університети, освітні установи, державні ЦІЩ та дослідні лабораторії, у тому числі системи академій наук, агентства й організації, орієнтовані на поширення технологій.

Обидві підсистеми ТЕРНІС взаємодіють зі структурними елементами національної інноваційної системи, інноваційними системами інших регіонів і різних міжнародних організацій і інститутами. Отже, рівень розвиненості ТЕРНІС визначається ступенем розвиненості її підсистем, ефективністю формальної та неформальної взаємодії учасників ТЕРНІС як усередині підсистем, так і між ними.

і, нарешті, ступенем інтеграції ТЄРНІС у національні й міжнародну інноваційні системи.

За допомогою яких індикаторів можна оцінити рівень розвитку регіональних інноваційних систем? З одного боку, є загальновизнані індикатори функціонування окремих елементів ТЄРНІС. З іншого – мало вивчені особливості формування регіональних інноваційних систем, через що ми маємо дуже обмежену інформацію про взаємодію учасників. Про розвиненість науково-дослідної діяльності свідчать спеціальний режим сприяння науковій діяльності (наприклад, у Росії статус наукограда), чисельність зaintятих дослідженнями й розробками, частка регіону в наукових публікаціях за окремими сферами наук. Про ступінь розвиненості виробничо-технологічної інфраструктури можна судити за наявністю в регіоні бізнес-інкубаторів, технопарків, за забезпеченістю дослідників устаткуванням, площами й відповідними комунікаціями. Ефективність освітньої і кадрової систем відображається у вигляді накопиченого людського капіталу. Рівень розвитку підсистеми впровадження знань відображається в таких показниках, як частка інноваційно активних підприємств, кількість малих інноваційних фірм, обсяги експорту технологій і високотехнологічної продукції. Нарешті, що більш важливо, певне сполучення цих факторів сприяє виникненню науково-технічної й виробничої спеціалізації регіональних інноваційних систем. Таким чином, наведена схема ТЄРНІС описує лише основні елементи інноваційної системи, створюючи при цьому занадто загальне уявлення про неї. Крім розробки конкретних заходів щодо формування діючої ТЄРНІС необхідно знати особливості розвитку обох підсистем (створення і впровадження знань) у регіоні, механізми їх взаємодії, ступінь розвиненості цих механізмів, діючі канали передачі знань, можливості й компетенції регіональної адміністрації, що стосуються проведення інноваційної політики і т. д. Іншими словами, необхідно провести ряд емпіричних досліджень, особливо на мікрорівні, для того щоб одержати цілісне уявлення про інноваційні процеси в регіоні.

Подальшому розвитку й підвищенню конкурентоспроможності ТЄРНІС будуть сприяти: 1) розробка чіткої стратегії подолання суперечностей між інтересами бізнесу, дослідницьких і освітніх установ, органів влади і місцевого населення можливо в рамках створюваного спеціального міжнародного режиму

еврорегіону; 2) більш тісне співробітництво між комерційними й освітніми структурами прикордонних регіонів у сфері підготовки персоналу належної кваліфікації; наближення існуючих освітніх програм до реальних потреб наукомістких компаній, що може здійснюватися як за допомогою коректування курсів навчання, так і прямим залученням студентів в інноваційний виробничий процес; 3) розширення й поглиблення взаємодії між суб'єктами ТЄРНІС, особливо у сфері науково-дослідного співробітництва й просування товарів на ринок, що сприятиме експансії місцевих наукомістких товарів на зовнішні транскордонні ринки й залучати в регіон більш спокушених конкурентів, постачальників і споживачів; 4) використання наукомісткими компаніями конкурентних переваг у результаті більш грамотної організації виробничого процесу з опорою на стратегію диференціації або мінімізації витрат, а також на більш ефективне планування; 5) використання адекватних методів мотивації персоналу на внутрішньофірмовому рівні, що служитиме запорукою підвищення якості виробничих процесів і високотехнологічної продукції.

Як пріоритетні напрями підвищення конкурентоспроможності високотехнологічних транскордонних кластерів можуть бути виділені такі:

- дослідження можливостей використання спеціальних режимів співробітництва шляхом формування єврорегіонів;
- розвиток співробітництва між комерційними та освітніми структурами у сфері підготовки персоналу необхідної кваліфікації;
- розширення й поглиблення взаємодії між суб'єктами транскордонного кластера (у тому числі між бізнесом і наукою), особливо у сфері науково-дослідного співробітництва й просування товарів на ринок, що буде сприяти експансії місцевих товарів на зовнішні ринки й залучати в регіон більш спокушених конкурентів, постачальників і споживачів;
- використання на внутрішньофірмовому рівні адекватних методів мотивації різних професійних груп, що служить запорукою підвищення якості виробничих процесів і високотехнологічної продукції;
- створення виробничої інфраструктури, необхідної для функціонування малого й середнього наукомісткого бізнесу (виробничі площі, доступ до фінансових ресурсів тощо);

- розвиток супутніх секторів економіки прикордонних регіонів, особливо у сферах виробництва комплектуючих і надання послуг для потреб високотехнологічної промисловості;
- створення спільних інноваційно-технологічних і маркетингово-логістичних центрів;
- удосконалення інституціонального середовища (законодавчі, сертифікаційні й інші умови, удосконалення системи стандартів) при обов'язковому одночасному дослідженні виявленого неоднозначного впливу органів влади на ефективність функціонування наукомісткого бізнесу.

Таким чином, для створення і застосування конкретних механізмів розвитку транскордонних високотехнологічних кластерів і окремих підприємств, що утворюють кластери, потрібне їх подальше вивчення з урахуванням умов, що змінюються, із залученням до обговорення представників всіх задіяних у кластері сторін: бізнес-співтовариства, органів влади, наукових і освітніх установ.

Поетапне й послідовне виконання передбачає проведення різних систем заходів на кожному етапі. На першому етапі в основу реалізації концепції повинні бути покладені такі напрями робіт:

1. Участь у проведенні виробничо-технологічного моніторингу і в оцінці стану промислових підприємств, площацок і зон із позицій промислового субконтрактингу і кластерних систем;
2. Створення і розвиток вертикально-горизонтальної міжгалузевої системи субконтрактингових центрів і служб кооперованих постачань за такими напрямами: машинобудування і металообробка; зварка і виробництво металоконструкцій (поверхнева обробка деталей, складальних вузлів і агрегатів); виробництво друкарських плат і радіоелектронних модулів і блоків; інструментальне виробництво, включаючи системи автоматизованого проектування.
3. Реалізація 3 – 4-х пілотних проектів із розробки та виконання програм міжзаводської кооперації за принципами промислового субконтрактингу на основі створення кластерних об'єднань, включаючи виконання міського замовлення на малих і середніх підприємствах-субконтракторах, учасників кластерів, що діють.

4. Розробка технологічної платформи інформаційної системи регіонального мережного ринку субконтрктингових послуг для формування високотехнологічних конкурентоздатних кластерів.

5. Розробка комплексної концепції оснащення малих і середніх виробничих металообробних підприємств Донецької області сучасним технологічним устаткуванням, капіталізації їх активів і забезпечення їх виробничими замовленнями, включаючи пакет нормативно-методичних документів.

6. Розробка програми підготовки і перепідготовки кадрів у сфері промислового субконтртингу і кластерних систем, управління ланцюжками кооперованих постачань і електронного бізнесу.

7. Проведення SWOT-аналізу з метою вироблення регіональної стратегії розвитку промислового субконтртингу і кластерних систем, у тому числі транскордонних (таблиця).

SWOT-аналіз вироблення регіональної стратегії розвитку кластерних систем

Слабкі сторони	Сильні сторони
<p>1. Наявність необхідних фінансових, матеріальних і людських ресурсів.</p> <p>2. Статус визнаного промислового регіону-лідера.</p> <p>3. Відносно низька вартість робочої сили.</p> <p>4. Збільшення кількості платників податків</p> <p>5. Поповнення місцевих бюджетів у регіоні.</p> <p>6. Поява зручного інструменту для місцевих адміністрацій у взаємодії з бізнесом.</p> <p>7. Зниження економічної залежності регіону від окремих бізнес-груп.</p> <p>8. Розвиток науково-дослідної і інноваційної діяльності</p>	<p>1. Відсутність чіткої стратегії розвитку і довгострокового планування, оскільки реальні вигоди від розвитку субконтртингу і кластерів з'являться через 5-7 років.</p> <p>2. Застарілі виробничі потужності.</p> <p>3. Низька якість бізнес-клімату.</p> <p>4. Наявність торгових бар'єрів на традиційних ринках.</p> <p>5. Недостатній рівень розвитку таких структур, як торгові палати, промислові асоціації, покликані просувати пріоритети та інтереси бізнесу.</p> <p>6. Слабкі канали збуту.</p> <p>7. Нерівномірність розвитку виробничої і транспортної інфраструктури</p>
Загрози	Можливості
<p>1. Моногалузева структура економіки з переважанням важкої промисловості.</p> <p>2. Залежність бюджету від великих платників податків.</p> <p>3. Виробництво продукції з низькою доданою вартістю.</p> <p>4. Залежність економіки регіону від кон'юнктури цін на чорні метали і сільгосппродукцію.</p>	<p>1. Можливість повноцінного використання виробничого і маркетингового ефектів масштабу та освоєння.</p> <p>2. Наявність власних технологій.</p> <p>3. Диверсифікація економіки і поява точок зростання з максимальною концентрацією трудових, матеріальних та інноваційних ресурсів.</p> <p>4. Поліпшення кадрової інфраструктури.</p>

<p>5. Неповне завантаження виробничих потужностей і високий ступінь зносу основних фондів.</p> <p>6. Недостатній рівень використання сучасних систем управління й організації праці.</p> <p>7. Інфраструктурні обмеження.</p> <p>8. Недолік кваліфікованих трудових ресурсів.</p> <p>9. Дефіцит інвестиційних ресурсів</p> <p>10. Спад в економіці.</p> <p>11. Труднощі транкордонної співпраці</p>	<p>5. Створення сприятливіших умов для виходу на міжнародні ринки.</p> <p>6. Розвиток спеціалізації і підвищення конкурентоспроможності економіки регіону.</p> <p>7. Виникнення сприятливих умов для економічної діяльності і встановлення позитивного інвестиційного іміджу регіону.</p> <p>8. Ефективний розвиток малого і середнього бізнесу.</p> <p>9. Виникнення умов для найбільш ефективного використання людського потенціалу.</p> <p>10. Розвиток туристсько-рекреаційного бізнесу.</p> <p>11. Реалізація проектів регіонального розвитку та ініціатив органів місцевого управління за пріоритетними напрямами</p>
---	---

Для оцінки ефективності існуючих стратегічних напрямів розвитку необхідно визначити: зміну в часі ринкової частки промислової регіону; відносну щодо зіставних регіонів прибутковість і її динаміку; відносну динаміку валового регіонального продукту.

На другому етапі в основу повинні бути покладені такі напрями робіт, що забезпечують:

1. Створення постійно оновлюваної бази даних виробничих можливостей кластерних об'єднань, підприємств-субконтракторів і впровадження на них електронних робочих місць.

2. Дослідну експлуатацію інформаційної системи регіонального промислового субконтактингу для ефективного проведення кластеризації регіональної економіки.

3. Розробку і виконання програм міжзаводської кооперації з використанням механізму фінансово-страхового і матеріального забезпечення виконання виробничих замовлень, включаючи виконання міського замовлення на малих і середніх підприємствах-субконтракторах – учасників кластерних об'єднань.

4. Реалізацію програми підготовки і перепідготовки кадрів у сфері промислового субконтактингу і кластерних систем, управління ланцюжками кооперованих постачань і електронного міжкорпоративного бізнесу.

5. Проведення промислового бенчмаркінгу – збору, аналізу та поширення кращих виробничих практик.

Важливою складовою частиною, що визначає успіх на всіх етапах є участь у виставках і різних форумах, включаючи участь у міжнародних проектах і рекламних компаніях.

Висновки. Таким чином, для створення і застосування конкретних механізмів розвитку транскордонних високотехнологічних кластерів і окремих підприємств, що утворюють кластери, потрібне їх подальше вивчення з урахуванням умов, що змінюються, із залученням до обговорення представників усіх задіяних у кластері сторін: бізнес-співтовариства, органів влади, наукових і освітніх установ.

Список використаних джерел

1. **Костюк В. Н.** Длинные волны Кондратьева и теория долговременного экономического роста / В. Н. Костюк // Общество науки и современность. – 2002. – № 6. – С. 90 – 97.
2. **Кондратьев Н. Д.** Большие циклы конъюнктуры / Н. Д. Кондратьев // Вопр. конъюнктуры. – 1925. – Т. 1. – Вып. 1. – С. 25.
3. **Кондратьев Н. Д.** Большие циклы экономической конъюнктуры // Н. Д. Кондратьев, Д. И. Опарин. – М., 1928. – 212 с.
4. **Валенгей С.** Контринновационная среда российской экономики / С. Валентей // Вопр. экономики. – 2005. – № 10. – С. 13.
5. **Рубан О.** Взрывайте в правильном направлений / О. Рубан // Эксперт – Украина. – 2007. – № 44. – С. 50 – 54.